

Mossen kweken.

door

J. Landwehr.

De beste manier om mossen te kweken is naar mijn ondervinding het vers gevonden materiaal eenvoudig in de vrije natuur voort te kweken. Men moet wel zorgen dat er geen direct zonlicht op kan komen, maar het is wel aan te raden een lichte plaats in de tuin, b.v. de noordzij van een schuur of iets dergelijks te kiezen. Beschutting tegen wind is nodig. Men neemt een platte zinken bak met een opstaande rand van ca. 4 cm. Deze kan men met water vol gieten liefst regenwater. Nu kan men elke mossort die men wil voortkweken en laten fructificeren in een klein bloempotje zetten, na het potje eerst voor 4/5 met de gewenste grondsoort te hebben gevuld. Dan worden de potjes in de bak met water geplaatst en de hele cultuur is in elkaar gezet. Het is nu alleen maar nodig dat de waterstand op peil wordt gehouden en bij droog weer eens per dag met een verstuiver de kweek even op te frissen. Wanneer men de potjes nummert, legt men een lijstje aan van de ingebrachte mossen met gegevens over vindplaats enz. Deze manier is mij altijd best bevallen en ik heb hiermede ook heel goede resultaten gekregen wat betreft het fructificeren; Bijna alle blad- en levermossen kan men zodoende minstens een jaar goed houden. Zelfs boom en steenmossen komen nog vaak tot sporogoonvorming, zo is *Zygodon* bij mij tot kapsels gekomen. *Lophozia Müller*i heeft na een half jaar cultuur sporen gevormd. *Blasia pusilla* zelfs na een overwintering onder 't ijs. Daar de mossen verschillende waterbehoeften hebben zet men bij die soorten die wat droger moeten staan, het potje even hoger, door er iets onder te leggen. Een cultuur onder glas, of in een aquarium o.i.d. zal nooit bevredigen, daar de plantjes meest te spillig groeien en er vaak schimmelvorming optreedt. De mossen van stenen en bomen zullen het zo zeker niet goed doen. Een petrisciaal cultuurtje is natuurlijk mogelijk, mits de temp. nooit te hoog wordt en dan is deze manier toch alleen maar goed voor een sporencultuur om de ontwikkeling na te gaan. Een glascultuur geeft nu eenmaal geen natuurlijk habitusbeeld en dat hebben we toch zeker nodig willen we vergelijkend gaan werken. Dit komt sterk tot uiting bij *Riccia*, als we van één kluitje *Riccia*, een gedeelte onder glas en een ander gedeelte buiten zetten, is na enkele maanden het verschil opvallend groot. Dat maakt determinatie op habitus niet makkelijker. Het is wel noodzakelijk de te kweken mossen te verzamelen met een gedeelte van het substraat.

Merkwaardige mossen van de Hoge Veluwe.

door

S. Groenhuijzen en W. D. Margadant.

met tekening van J. Landwehr.

Op 31 Juli 1948 maakten we een excursie naar de Hoge Veluwe, teneinde te weten of de

bijzondere soorten die hier reeds in Maart. 1947 nog door de Wageningsche Werkgroep geconstateerd waren, zich nog steeds op de Maulbronnerzandsteenblokken van het nooit tot stand gekomen museum bij de Franse berg, handhaafden. Onze weg erheen leidde via de Keienberg bij Renkum (P 5.20.22), waar nog even een greppelkant geïnspecteerd werd welke overvloedig met *Diplophyllum albicans* en *Calypogeia Trichomanis* en in mindere mate met *Lepidozia reptans* en *Scapania nemorosa* begroeid was. Een bospad iets verderop was over behoorlijke stukken met het fijne levermosje *Marsupella emarginata* begroeid.

Ptychomitrium-
polyphyllum.

Bij de Franse berg aangekomen zagen we dat de blokken hier nog steeds in een behoorlijke hoeveelheid verspreid lagen en gelukkig nog hun p...htige mostapijtjes droegen. Er werd al direct naar het merkwaardige bladmos *Ptychomitrium polyphyllum* gezocht. Aanvankelijk konden we het niet vinden. Wel werden we direct getroffen door massaal voorkomende *Seligeria recurvata*, welke vooral de zijanten der blokken over grote gedeelten bedekte, dikwijls echter overgroeid door andere mossorten. Dit merkwaardige mosje, waarvan de blaadjes maar heel klein (1-1.5 mm) en ongetand zijn, kwam hier rijk fruitificerend voor. De zeer kleine bruine kapseltjes werden door slechts weinige mm lange gebogen (ook vaak rechtopstaande) kapselsteeltjes gedragen. Dit mosje, dat in het buitenland op beschaduwde plaatsen voorkomt en als substraat de zandsteenrotsen verkleet, werd hier zowel het ene als het andere geboden.

Naast de blokken vonden we o.a. *Dicranum scoparium* met kapsels en *Racomitrium canescens*, de laatste sappiggroen en door haar glasharen "wollig" aandoend. Op de blokken kwamen voor: *Grimmia apocarpa* en -*pulvinata*, *Eurhynchium striatum*, *Racomitrium lanuginosum*, *Rac. heterostichum* var. *obtusum* (een vorm zonder glashaar), *Zygogon viridissimus* waarbij de blaadjes talrijke bruin gekleurde knotsvormige gemmen hadden en een *Brachythecium* cf. *salebrosus*.

Daarna gingen we een betonnen muur inspecteren, aan de voet waarvan we vrij veel *Didymodon rubellus* met sporogoniën aantroffen. We klommen nu over de muur en we vonden aan de andere kant o.a. *Bryum capillare*, een *Tortula muralis* en *Grimmia pulvinata* in muisgrijze kussentjes.

Verheugend was de ontdekking van *Ptychomitrium polyphyllum*, welke zich, alhoewel in een klein polletje, op de zijkant der muur had gevestigd. Het bewijs was hiermede geleverd dat deze soort zich niet alleen op de zandsteenblokken (waar we haar daarna

weer terugvonden), kan handhaven, maar zich tevens langs natuurlijke weg, door middel van haar sporen, kan verspreiden. Dit was wel het grote succes van de dag. We hopen echter dat andere bryologen bij hun eventuele bezoek aan deze plaats van de plukje met hun vingers af zullen blijven!

Daarna gingen we nog eens op zoek naar *Ptychomitrium* op de andere zandsteenblokken met als resultaat het vinden van vijf plukjes, waarbij sommige nog kapsels droegen. Een polletje dreigde door een korstmoss overwoekerd te worden. Gezien de zeldzaamheid konden we dan ook niet nalaten, het korstmoss met een pincet voorzichtig te verwijderen.

De in droge toestand sterk gekrulde blaadjes van *Ptychomitrium* buigen zich na bevochtiging vrij snel terug en gaan dan z.g. "afstaan". De mosplant als zodanig draagt aan de top sappig groene blaadjes waarvan de randen naar de top grof gezaagd (coarsely and remotely toothed: Dixon) zijn. De lager aan de stam gelegen blaadjes zijn donkergroen tot zwart gekleurd. De mooie lichtbruine kapsels stonden rechtop en sommige hadden nog hun prachtige rode, sterk papilleuse en draadvormige aan de basis vergroeide peristoomtanden. Helaas breken deze tanden, wanneer de kapsels wat oud zijn, nogal gemakkelijk af we kunnen er dan alleen nog maar fragmenten van bewonderen. Jammer genoeg vonden we nu geen exemplaren die nog hun klokvormige, sterk geplooid en aan de onderzijde gespleten, huijjes droegen. Wel werd nog een exemplaar ontdekt waarbij twee kapselstelen uit het zelfde perichaetium groeiden, een verschijnsel dat voor deze soort als vaak voorkomend vermeld wordt.

In de literatuur vinden we dat *Ptychomitrium polyphyllum* op het vaste land, o.a. in West- en Zuid-Duitsland, zowel in de lagere als hogere bergregio's tot over de 2000 m voorkomt en wel op vochtige maar ook op droge rotsen. Ook wij troffen het mos aan op een standplaats (n.l. de betonnen muur) waar het aan sterke zonbestraling en aan eventuele uitdrogende winden bloot gesteld was, als op de reeds eerder genoemde meer beschaduwde zandsteenblokken; op de sterkst beschaduwde blokken ontbrak het evenwel, zodat we aannemen, dat het een licht-minnende soort is.

Verder onderzoek op de blokken leverde ons nog *Hylocomium splendens* op en bij het moeizaam verplaatsen van een zandsteenblok ontdekten we aan de zijkant een pol van *Isoetecium myosuroides*, een liefhebber van vochtige beschaduwde plaatsen, die zich prachtig ontwikkeld had.

Door Agsteribbe werd indertijd nog op van hier naar Amsterdam getransporteerde blokken o.a. *Ptilidium pulcherrimum* gevonden. Ondanks naspeuringen gelukte het ons niet deze soort bij de Franseberg te vinden, maar het is zeer waarschijnlijk dat dit mos er bij langduriger onderzoek gevonden zal worden; het is dan tevens de moeite waard, te zoeken naar overgangen met de in onze heidestreek zo algemene *Ptilidium ciliare*.